

SLUTRAPPORT

Plantefondsprojekt 2024-2025

Plantekompetent

Kompetenceudvikling og uddannelsesbehov
ved plantebaseret fødevareproduktion

17. FEBRUAR 2025

Af Michael Søgaard Jørgensen, Institut for Bæredygtighed og Planlægning, Aalborg Universitet

FONDEN FOR
PLANTEBASEREDE
FØDEVARER

Fonden for Plantebaserede Fødevarer

Projektet, som er beskrevet i denne rapport, er støttet af Fonden for Plantebaserede Fødevarer, Plantefonden, som er en erhvervsstøtteordning under Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.

Plantefonden giver tilskud til projekter, der understøtter udviklingen af sektoren for plantebaserede fødevarer, og programmet dækker hele værdikæden fra primærproduktion til forarbejdningsindustri og afsætningsled.

Det er Plantefondens ministerudpegede bestyrelse, som beslutter, hvilke projekter der skal modtage tilskud. Bestyrelsen betjenes af Plantefondssekretariatet i Landbrugs- og Fiskeristyrelsen.

Plantefondssekretariatet i Landbrugs- og Fiskeristyrelsen

Nyropsgade 30, 1780 København V

Augustenborg Slot 3, 6440 Augustenborg | Tlf.+45 72 18 56 00

Mail: plantefonden@lfst.dk

Web: www.plantefonden.dk

Denne slutrapport er godkendt af Plantefonden, men det er alene rapportens forfatter/projektlederen, som er ansvarlige for indholdet. Rapporten må citeres med kildeangivelse.

SLUTRAPPORT

Plantekompetent

Kompetenceudvikling og uddannelsesbehov ved plantebaseret fødevarereproduktion

FAKTA OM PROJEKTET

Projekt PLANTEKOMPETENT har fokus på at forbedre mulighederne for udbud af plantebaserede fødevarer gennem analyse af de strategier, som sektorens virksomheder har anvendt og anvender for at opbygge de nødvendige kompetencer. Endvidere skal projektet bidrage til sektorens udvikling gennem udvikling af strategier for at imødekomme kompetencebehovene gennem uddannelse og efteruddannelse.

FORMÅL

Formålet med projekt PLANTEKOMPETENT har været at forbedre mulighederne for udbud af økologiske og konventionelle plantebaserede fødevarer ved at styrke virksomheders kompetence til plantebaseret fødevarereproduktion gennem:

- A) Identifikation og analyse af de strategier, som sektorens virksomheder anvender for at opbygge kompetencer til at kunne udvikle, producere og sælge plantebaserede fødevarer, herunder hvilke faggrupper der er ansat, samt effekten af rådgivning, efteruddannelse og eksternt samarbejde med leverandører, kunder og forbrugere
- B) Udvikling af typologi for kompetencestrategier og kompetencebehov hos forskellige størrelser og typer af virksomheder, herunder særlige behov knyttet til økologisk plantebaseret fødevarereproduktion
- C) Formidling til sektorens virksomheder, organisationer samt forsknings- og uddannelsesinstitutioner af virksomheders kompetencestrategier og kompetencebehov ved udvikling og produktion af plantebaserede fødevarer
- D) Samarbejde om udvikling af strategier for at imødekomme kompetencebehov ved udvikling, produktion og salg af plantebaserede fødevarer gennem uddannelse og efteruddannelse.

PROJEKTETS RELEVANS FOR FONDENS STRATEGI OG INDSATSOMRÅDER

Projekt PLANTEKOMPETENT bidrager til udviklingen af sektoren for plantebaserede fødevarer gennem projektets opbygning og systematisering af virksomheders erfaringer med kompetencebehov og strategier for kompetenceudvikling baseret på erfaringer fra en række forskellige virksomheder inden for

---

udvikling, produktion og salg af plantebaserede fødevarer. De typologier og værktøjer, som projektet har udviklet, kan anvendes dels i virksomheders strategiudvikling, dels i undervisning af forskellige faggrupper i uddannelse og efteruddannelse.

Et udviklet kompetenceværktøj kan anvendes til at identificere en virksomheds hidtidige kompetenceudvikling og aktuelle kompetencebehov, herunder samspillet mellem praktiske fødevarekompetencer hos gastronomer m.fl. og teknisk-akademiske fødevarekompetencer hos ingeniører, fødevarekandidater og biokemikere samt kompetencer inden for brugerdialog.

Projektet har endvidere udviklet en typologi, der kan anvendes af virksomheder til at analysere og videreudvikle deres markedsstrategi, herunder vægtningen af salg til henholdsvis detailhandel og foodservice samt en typologi, der kan anvendes til at analysere og videreudvikle relationer til virksomhedens leverandører, herunder betydningen af samarbejde om sortsudvikling og produktudvikling.

Projektet har endvidere identificeret en række fødevareteknologiske udfordringer ved produktudvikling og produktion af forskellige produkttyper, herunder mejerialternativer, plantebaserede alternativer til kødprodukter samt produkter af bælgrprodukter. Disse udfordringer kunne håndteres gennem fremtidige projekter og vidensnetværk inden for sektoren.

En særlig problemstilling for producenter og leverandører af økologiske plantebaserede fødevarer, som er identificeret i projektet, er udfordringer med at kunne vurdere og synliggøre miljøaspekter af økologiske plantebaserede fødevarer sammenlignet med plantebaserede produkter med konventionelt dyrkede råvarer.

KONKRETE PROJEKTRESULTATER OG HERAF REALISEREDE EFFEKTER

Projektets resultater og effekt er beskrevet i det følgende.

Resultat: Identifikation og analyse af kompetencebehov og -strategier

Projektet har kortlagt og analyseret kompetencestrategier og kompetencebehov hos 25 virksomheder i Danmark med forskellig størrelse og erfaringer inden for plantebaseret fødevareproduktion, herunder landbrug, industriel produktion og foodservice.

Resultat: Udvikling af typologier for kompetencestrategier og kompetencebehov

Der er udviklet fem forskellige typologier, der kan anvendes til at karakterisere eksisterende kompetencebehov og kompetencestrategier hos forskellige størrelser og typer af virksomheder. Typologierne kan hjælpe virksomheder, uddannelsesinstitutioner og andre aktører med at forstå branchens udviklingsbehov og styrke personers og virksomheders kompetencer. Virksomheder kan endvidere anvende typologierne til at planlægge kompetenceudvikling, og uddannelsesinstitutioner kan anvende dem til at planlægge nye elementer i uddannelse og efteruddannelse.

De fem udviklede typologier fokuserer på:

---

1) **Idealtyper af virksomheder:** Aspiranten, Grossisten, Specialisten og Mesteren, som er karakteriseret ved forskelligt omfang og niveau af henholdsvis fødevarerfaglig kompetence og forretningskompetence.

2) **Kompetencestrategier**, der vurderer hvordan virksomheder skaffer, forankrer og skalerer viden inden for to dimensioner: **kompetencekøb og intern kompetenceudvikling**. Typologien identificerer fire idealtyper af virksomheder: Inaktiv, Køber, Dyrkende og Ressourcetung.

3) **Kompetenceudvikling gennem eksternt samarbejde** i form af deltagelse i udviklingssamarbejder og i værdikædeintegration. Typologien omfatter fire idealtyper af strategier og virksomheder: Solo, Netværksorchestrator, Fortet og Klynge-ankeret.

4) Kompetencestrategier i form af **samspelet mellem praktiske fødevarerkompetencer og teknisk-akademiske kompetencer i plantebaseret fødevarerproduktion**. Typologien opererer med to dimensioner: gastronomi og håndværk fra faglærte kokke, slagtere og mejerister **versus** tekniske færdigheder fra ingeniører, biologer og kemikere.

5) Forskellige typer **barrierer**, som virksomheder oplever for udvikling, produktion, og markedsføring af plantebaserede produkter. Typologien kan anvendes til at identificere behov for strukturelle eller regulatoriske tiltag for at fremme sektorens udvikling.

Resultat: Identifikation af særlige vilkår for økologiske plantebaserede fødevarer og miljøhensyn

Projektet har analyseret, hvorvidt der er særlige vilkår for virksomheder, der producerer med økologiske råvarer. En række af de identificerede kompetencebehov er de samme for økologiske virksomheder og virksomheder, der anvender konventionelt dyrkede råvarer. En af de særlige udfordringer for økologiske virksomheder er udfordringer med at positionere deres plantebaserede produkter over for tilsvarende produkter baseret på konventionelt dyrkede afgrøder. De økologiske virksomheder peger på behovet for mere holistiske værktøjer til miljøvurdering af deres produkter end kun klimaberegning ved også at inddrage betydningen for biodiversitet, jordens frugtbarhed samt fravær af pesticider.

I takt med det stigende fokus på bæredygtighedsaspekter af produkter, herunder fødevarer, oplever flere virksomheder usikkerhed om, hvordan man sikrer produkternes troværdighed og undgår greenwashing.

Nogle økologiske virksomheder oplever vanskeligheder ved at finde leverandører af forarbejdede plantebaserede økologiske ingredienser.

Resultat: Formidling til virksomheder, organisationer samt forsknings- og uddannelsesinstitutioner

Formidling af projektets kortlægning, analyser og udviklede værktøjer og typologier til virksomheder og organisationer er sket på workshops og oplæg i forskellige netværk for fødevareraktiviteter. Formidling til forsknings- og uddannelsesinstitutioner er også sket gennem workshops og møder.

Resultat: Udvikling af strategier for at imødekomme kompetencebehov gennem og uddannelse og efteruddannelse

Projektet har identificeret seks kompetenceområder og -strategier, der er relevante som del af fremtidig uddannelse og efteruddannelse:

- Strategier for kompetenceudvikling i en virksomhed inden for plantebaserede fødevarer
- Fødevareteknologiske udfordringer ved forskellige grupper af plantebaserede fødevarer, herunder hensyn til produkternes smag, konsistens og hygiejne
- Innovation i værdikæder for plantebaserede fødevarer gennem en virksomheds samarbejde med dens forskellige leverandører, herunder landbrug og ingrediensleverandører
- Udvikling af markedsstrategi i etablerede virksomheder og startup-virksomheder, herunder betydningen af afsætningen til detailhandel og food service
- Strategier for virksomheder, der producerer animalske fødevarer, og ønsker at ændre eller udvide deres sortiment til at omfatte plantebaserede produkter
- Særlige vilkår for plantebaserede økologiske fødevarer, herunder positionering af økologiske produkter i forhold til andre plantebaserede produkter

Projektets effekt

Projektets potentielle effekt består i at skabe vidensgrundlag for, at både nuværende og fremtidige virksomheder inden for plantebaseret fødevarereproduktion lettere kan udvikle, producere og sælge plantebaserede fødevarer ved at lære af andre virksomheders erfaringer i relation til

- forskellige faggruppers roller i forskellige typer virksomheder
- identifikation og håndtering af kompetencemæssige udfordringer
- virksomhedsstrategier for at opbygge eller få adgang til nødvendige kompetencer

Projektets udviklede typologier og værktøjer er præsenteret på workshops med forskellige grupper virksomheder. Det er ikke muligt at vurdere i hvilket omfang virksomheder efterfølgende har anvendt typologier og værktøjer i deres virksomheder.

Projektets resultater, typologier og værktøjer er også formidlet ved møder og workshops med forskellige uddannelsesinstitutioner inden for plantebaserede fødevarer. Møder og workshops har givet overblik over muligheder og barrierer for at integrere undervisning inden for plantebaserede fødevarer i forskellige uddannelser. Et udvalg for en faglært uddannelse kan ikke nødvendigvis få tilladelse af det relevante ministerium til at ændre en uddannelse, lige som ændringer kan kræve ændringer i centrale undervisningsmaterialer. Omvendt giver AMU-uddannelsessystemet nogle andre muligheder for at etablere uddannelsesforløb. Universitetsuddannelser har en vis fleksibilitet til at integrere nye problemstillinger og kompetenceområder i eksisterende uddannelser.

Med enkelte uddannelsesinstitutioner fortsætter dialogen efter projektets afslutning, om hvordan de identificerede kompetencebehov, typologier og værktøjer kan anvendes i uddannelsesforløb.

PROJEKTFORLØB OG ERFARINGER

Projektet er gennemført 2024-2025. Der er gennemført interviews med 25 virksomheder af forskellig størrelse, alder og produktområde om kompetencebehov og kompetencestrategier.

På workshops med virksomheder er præsenteret identificerede kompetencebehov og kompetencestrategier formidlet til virksomheder i form af de udviklede typologier og værktøjer samt anonymiserede kompetenceudviklingsforløb. Endvidere er de udviklede værktøjer og typologier afprøvet på nogle workshops.

Der er endvidere afholdt møder og workshops med aktører fra forskellige faglærte uddannelsesområder, undervisere fra universitetsuddannelser samt fra et virksomhedsinternt efteruddannelsesforløb, som uddanner og efteruddanner inden for plantebaserede fødevarer.

Der er udarbejdet to rapporter med dels kortlægning og analyser af virksomheders kompetencebehov og kompetencestrategier, dels en oversigt over hvordan de identificerede kompetencebehov og kompetencestrategier dækkes af eksisterende uddannelser og efteruddannelser og fremover kan anvendes i forskellige uddannelser og efteruddannelser. Endvidere er der i projektet udviklet et kompetencespil samt to pjecer, der kan anvendes af virksomheder og uddannelsesinstitutioner ved udvikling af kompetencestrategier i virksomheder samt overvejelser om kompetencebehov, som uddannelser og efteruddannelser skal give elever, studerende og kursister.

KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING

Projekt PLANTEKOMPETENT kan bidrage til udviklingen af sektoren for plantebaserede fødevarer gennem projektets systematisering af virksomheders erfaringer med kompetencebehov og strategier for kompetenceudvikling. De typologier og værktøjer, som projektet har udviklet og formidlet på møder og workshops, kan anvendes dels i virksomheders strategiudvikling, dels i undervisning af forskellige faggrupper inden for området.

Et kompetenceværktøj kan anvendes til at identificere en virksomheds kompetenceudvikling og kompetencebehov inden for forskellige kompetenceområder, herunder samspillet mellem praktiske fødevarerkompetencer hos gastronomer m.fl. og teknisk-akademiske fødevarekompetencer hos ingeniører, fødevarekandidater og biokemikere samt kompetencer inden for brugerdialog.

En af de udviklede typologier kan anvendes af en virksomhed til at reflektere over dens markedsstrategi, herunder vægtningen af salg til henholdsvis detailhandel og foodservice og betydning for indtjeningen. En anden af de udviklede typologier kan anvendes til at analysere og videreudvikle relationer til virksomhedens leverandører og bl.a. graden af samarbejde om sortsudvikling og produktudvikling.

Projektet har identificeret fødevareteknologiske udfordringer ved produktudvikling og produktion af forskellige produkttyper, som det vurderes vigtigt, at virksomheder og forsknings- og udviklingsmiljøer arbejder systematisk med for at sikre god kvalitet og forbrugeraccept af plantebaserede produkter. – f.eks. gennem projekter og vidensnetværk inden for sektoren.

En særlig problemstilling for producenter og leverandører af økologiske plantebaserede fødevarer, som kunne adresseres som et fælles udviklingsprojekt, er de udfordringer, som nogle virksomheder oplever med at kunne vurdere og synliggøre miljøaspekter af økologiske plantebaserede fødevarer sammenlignet med plantebaserede produkter med konventionelt dyrkede råvarer. I takt med at klimahensyn spiller en større rolle inden for bl.a. fødevaresektoren, er der behov for ikke kun at vurdere klimaaspekter af økologiske råvarer og produkter, men også deres betydning for biodiversitet, jordens frugtbarhed og fravær af pesticider.

Læs mere om Plantefondens projekter på www.plantefonden.dk